

การตีความสัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนา : ว่าด้วยบัวสัญลักษณ์ Logo สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
The interpretation of Buddhist symbols : Symbols of Lotus on Logo of the Buddhist
management

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายความเกี่ยวกับสัญลักษณ์บัวที่เป็น Logo ของสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ใช้การศึกษาเอกสาร งานวิจัย การสัมภาษณ์ และเขียนเป็นความเรียงในรูปแบบบทความวิชาการ

ผลการศึกษาพบว่า บัวมีคติที่เนื่องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนานับแต่อดีตตั้งแต่การเกิดของศาสดาผู้ก่อตั้งพระพุทธศาสนา คำสอน หรือการบูชาด้วยบัว ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของความบริสุทธิ์ ดังปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา เมื่อตีความเฉพาะสัญลักษณ์ของสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ จะอธิบายความได้ว่าบัวจำนวน 9 กลีบดอก ให้ความหมายว่า 3 กลีบดอกแรก ด้านหน้า หมายถึง พระรัตนตรัย (พระพุทธ-พระธรรม-พระสงฆ์) ซึ่งเป็นความเชื่อสูงสุดของชาวพุทธ และ 3 ไตรสิกขา (ศีล-สมาธิ-ปัญญา) หลักการพัฒนาตนเองของชาวพุทธ 6 กลีบดอกด้านหลัง หมายถึงงานคณะสงฆ์ 6 ด้าน ซึ่งสัมพันธ์กับทิศ 6 ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้เรียนสาขานี้จะต้องรับผิดชอบต่อสังคมส่วนร่วมผ่านงาน 6 ด้าน รวมกันเป็น 9 กลีบดอก หมายถึง คุณของพระสงฆ์ 9 และพุทธคุณ 9 ที่จะเป็นแบบอย่าง ต้นแบบให้ปฏิบัติของพระพุทธเจ้า และสังฆเจ้า พร้อมเผยแผ่ส่งต่อแบบอย่างที่ดีนี้ แก่ชุมชน สังคม ทำประโยชน์ให้เกิดแก่ส่วนรวม ผ่านการจัดการอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (change) อย่างชาญฉลาดด้วยความเข้าใจและรู้จริง ประกอบด้วยอุดมคติหรือจิตวิญญาณของการเป็นนักบวช “สมณสัญญา” (Idealist) พร้อมคิดสร้างนวัตกรรมทางความคิด การปฏิบัติ และการส่งเสริมสร้างนวัตกรรมในพระพุทธศาสนาพร้อมเท่าทันเทคโนโลยี (Innovation) เปลี่ยนแปลงไปสู่การมีอิสระทางจิตวิญญาณ ไปสู่เป้าหมายอันเป็นอุดมคติในทางพระพุทธศาสนา

คำสำคัญ: การตีความสัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนา, บัว, การจัดการเชิงพุทธ

Abstract

The purpose of this article is to explain the lotus symbol of the Buddhist Management Program. Use document education Research and interview

The results showed that Bua has a Buddhist tradition since the birth of the Prophet who founded Buddhism, teachings or worship with lotus flowers. As shown in the Buddhist scriptures When specifically describing the symbolism of the branch of Buddhist management Which has been designed with explanations of the combined effect. The lotus flower has 9 petals, meaning 3 means threefolds or three jewels Which is the highest belief of Buddhists and 3 due to the threefolds which reflect the continuous self-development of the Buddhist monks. The 6-petal in the back, which means the 6-sided Sangha work in relation to the direction of the 6, is the monk. Buddhists who study in this field must be responsible for

society participation through 6 events in a total of 9, meaning the virtues of monks 9 and Buddhakhun 9, as well as Priests do you want your life to appear. And benefit the public Through systematic management to create change wisely with understanding and real knowledge Which consists of the ideals or the spirit of the monk "Idealist", ready to think, create innovation in ideas, practices and promotion of innovation in Buddhism, along with technological innovation (Innovation) to change towards independence Spiritual towards the goal of ideal until Nirvana is the important goal of Buddhism

Keywords : The interpretation of Buddhist symbols, Lotus, the branch of Buddhist management.

1.บทนำ

บทความนี้เกิดจากสัญลักษณ์ดอกบัว หรือ Logo ของสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ที่ถูกออกแบบโดย ดร.ประสิทธิ์ พุทธศาสน์ศรัทธา ที่ประสานเจตนาร่วมกับพระมหากษัตริย์ กิตติโสภโณ เลขาธิการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ จึงสอบถามข้อมูลจากทั้งสองท่านต่อสิ่งที่ต้องการสื่อสาร คติแนวคิด ผ่านความเป็นบัวในตราสัญลักษณ์ หรือโลโก้ สู่อารมณ์และตีความบัวมาเป็นสัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาซึ่งต้องมาคิดต่อไปว่าบัวมีความหมาย หรือจะสื่อสารแนวคิดทางศาสนาได้อย่างไร ? ดังเราเห็นตราธรรมจักรในพระพุทธศาสนา กางเขนในศาสนาคริสต์ และจันทร์เสี้ยวในแบบอิสลาม ทั้งหมดเป็นสัญลักษณ์หรือเครื่องหมายในศาสนา เพียงแต่ความหมายของการสื่อสารก็แตกต่างกันไปตามคติเข้าประสงค์ในแต่ละศาสนา บัว ถูกยกย่องให้เป็นราชินีแห่งดอกไม้ น้ำ ดอก ใบ มีขนาดใหญ่ สีสันสะดุดตาเมื่อชูอยู่พ้นน้ำ มีความสวยงามเมื่อปรากฏแก่สายตาผู้พบเห็น ในภาษาสันสกฤต เรียกบัวว่า "บงกช" แปลว่าเกิดแต่ตม เป็นพันธุ์ไม้น้ำที่มีเหง้าหรือหัวอยู่ในตม ใบและดอกแตกออกมาจากเหง้าหรือหัวนี้ บัวเป็นพืชดอกโบราณ กำเนิดมานานกว่า 100 ล้านปี บัวถูกใช้เป็นดอกไม้ศักดิ์สิทธิ์ ใช้บูชาเทพเจ้าของอียิปต์โบราณ ทางพระพุทธศาสนา ถือได้ว่าบัวเป็นสัญลักษณ์ของพระพุทธศาสนา ใช้เป็นดอกไม้บูชาพระรัตนตรัย เป็นการผูกพันจิตใจให้ระลึกถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์สำหรับชาวพุทธ นอกจากนี้ชาวพุทธคุ้นเคยกับคำว่าดอกบัว 4 เหล่าเครื่องจำแนกบุคคลตามวิถีการพัฒนา บัวจึงมีนัยยะของการอธิบายความดีความ และสร้างความหมายร่วมในบริบทที่หลากหลายเช่นกัน

ดังนั้นบัวจึงเป็นสัญลักษณ์ร่วมกับประวัติศาสตร์ของพระพุทธศาสนานับตั้งวันประสูติของเจ้าสิทธัตถะ ดอกบัวเป็นส่วนหนึ่งของการเกิดขึ้นของศาสนา เป็นตัวแทนของพระพุทธเจ้า และเป็นลักษณะการสื่อสารแนวคิดทางพระพุทธศาสนา ดังนั้นแนวคิดการจัดทำสัญลักษณ์ ตรา หรือโลโก้นี้จึงมีเป้าหมายเพื่อสื่อสารแนวคิดทางพระพุทธศาสนาผ่านตราสัญลักษณ์ที่ปรากฏ ดังเราเห็นตราธรรมจักร เป็นภาพตัวแทนของพระพุทธศาสนา ดอกบัวเป็นสัญลักษณ์ของพระพุทธเจ้าซึ่งบัวจึงปรากฏในหลากหลายมิติ ทั้งการเกิดของศาสนา บัวกับคำสอน เครื่องบูชา หรือการตีความในสิ่งก่อสร้างศาสนสถาน ในบริบททางประวัติศาสตร์ สัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนา เช่นในงานวิจัยเรื่อง “ฐาน "บัวลัย" ในวัฒนธรรมทวารวดี : ที่มา ความหมาย และความสัมพันธ์ทางด้านรูปแบบจากอินเดียสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้-Pedestal With A “Walai” Moulding

in Davaravti Art : Original, Concept and Relationship Between India and South East Asia” (ศักดิ์ชัย สายสิงห์, 2005 : 28-44) ที่ศึกษาบัวในบริบทของสถาปัตยกรรมที่ว่า “ฐาน “บัวลัย” เป็นชื่อเรียกฐานอาคารที่พบอยู่ในวัฒนธรรมทวารวดี ได้แก่ ฐานบัวที่มีการประดับลวดลายบัวเป็นลูกแล้วขนาดใหญ่เรียกว่า “วลัย” ซึ่งหมายถึงวงแหวนหรือกำไล ลักษณะของฐานดังกล่าวนี้สามารถเทียบได้กับฐานอาคารประเภทหนึ่งในงานศิลปะอินเดียโดยเฉพาะในอินเดียภาคใต้ที่นิยมประดับลูกแก้วขนาดใหญ่ลักษณะเดียวกันเรียกว่า “กุ่มุท” หมายถึงบัวตูมที่กลมป้อน ด้วยเหตุนี้เองจึงสันนิษฐานว่าฐานบัวลัยในวัฒนธรรมทวารวดีน่าจะมามีที่มาจากอินเดียใต้ และมีความสัมพันธ์ทางด้านรูปแบบกับศิลปะกรรมที่พบอยู่ในช่วงระยะเวลาเดียวกันในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ระหว่างพุทธศตวรรษที่ 12-16 ได้แก่ ศิลปะชวาภาคกลาง (ในประเทศอินโดนีเซีย) ศิลปะจาม (ในประเทศเวียดนาม) ศิลปะเขมรสมัยเมืองพระนคร (ในประเทศกัมพูชา) และศิลปะศรีเกษตรและพุกาม (ในประเทศพม่า) ในงานช่างไทยพบอยู่เฉพาะในวัฒนธรรมทวารวดีเท่านั้นหลังจากสมัยนี้แล้วจะพบฐานบัวอีกประเภทหนึ่งเรียกว่า “ฐานบัวคว่ำ-บัวหงาย” เข้ามาแทนที่” หรือในงาน นงนุช ภูมาลี (2011 : 114-140) วิจัยเรื่อง “ฐานบัวลูกแก้วอกไก่ของปราสาทในศิลปะขอมสมัยเมืองพระนคร” งานทั้งหมดที่ยกมาสะท้อนถึงวิธีการแฝงหลักพุทธธรรมคำสอน และแนวคิดทางพระพุทธศาสนาใส่ไว้ในงานนั้นด้วยเช่นกัน

ในกรณีนี้บัว จึงเป็นเป้าประสงค์เพื่อนำมาสัญลักษณ์ที่เนื่องด้วยแนวคิดทางพระพุทธศาสนามาเป็นฐานในการอธิบายและให้แนวคิดเนื่องด้วยพระพุทธศาสนาซึ่งในบทความนี้ประสงค์อธิบายความและสื่อความสัญลักษณ์ในพระพุทธศาสนาจาก “สัญลักษณ์-ตราโลโก้” ของสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธเป็นสำคัญซึ่งจะได้นำเสนอเป็นลำดับไป

2. บัวในพระพุทธศาสนา

คติเรื่องบัวปรากฏในประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนานับแต่การเกิดของเจ้าชายสิทธัตถะดอกบัวนั้นเป็นสัญลักษณ์ทางพุทธศาสนา ตัวอย่างเช่น พระพุทธเจ้าเวลาประทับนั่ง ยืน เดิน มีดอกบัวมารองรับเสมอ และในเรื่องพระมาลัยก็กล่าวว่ามีชายคนหนึ่งฐานะยากจน ได้เก็บดอกบัว 8 ดอก ฝากพระมาลัยขึ้นไปบูชาพระธาตุจุฬามณีบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ จึงได้เกิดเป็นเทพบุตร ดังนั้นในสมัยโบราณคนจึงนิยมถวายดอกบัวแด่พระในวันออกพรรษา ถือว่าได้บุญมากรวมไปถึงคำสอนของพระพุทธศาสนา ตามที่ชำนาญ เกิดข้อ (2559) ได้ทำการศึกษาไว้ผ่านแนวคิดของบัว 3 เหล่า 4 เหล่าในพระพุทธศาสนา ที่ยกมาจากพระไตรปิฎก เล่มที่ 4 พระวินัยปิฎก มหาวรรค มหาขันธกะ ตอนคำทูลอาราธนาของท้าวมหาพรหม(พรหมยาจกเถา) เนื้อความว่า พระผู้มีพระภาคทรงรับคำทูลอาราธนาของพรหมแล้วทรงตรวจดูโลกด้วยพุทธจักขุ ทรงเห็นสัตว์ทั้งหลายว่ามีกิเลสหนาต่างกัน บางพวกสอนง่าย บางพวกสอนยาก โดยทรงเห็นเป็นอุปมาอุปไมยว่า

“เหมือนในกออูบล กอปทุม หรือกออูบลทริก (1) ดอกอูบล ดอกปทุม ดอกอูบลทริก บางดอกที่เกิดในน้ำ เจริญในน้ำ ยังไม่พ้นน้ำ จมอยู่ในน้ำ (2) ดอกอูบล ดอกปทุม ดอกอูบลทริก บางดอกที่เกิด ในน้ำ เจริญในน้ำ อยู่เสมอน้ำ (3) ดอกอูบล ดอกปทุม ดอกอูบลทริก บางดอกที่เกิดในน้ำ เจริญในน้ำ ขึ้นพ้นน้ำ ไม่แต่น้ำ” (วิ.ม.(บาลี) 4/9/7)

ข้อความนี้ปรากฏในพระไตรปิฎกอีก 6 เล่ม คือ เล่มที่ 10 พระสุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค (ที.ม.(บาลี) 10/69/21) เล่มที่ 12 พระสุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสก์ (ม.ม.(บาลี) 12/283/142) เล่มที่ 13 พระสุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปณณาสก์ (ม.ม.(บาลี) 13/339/185) เล่มที่ 15 พระสุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย สคาถวรรค(ส.ส.(บาลี) 15/172/102), เล่มที่ 29 พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย มหานิทเทส (ขุ.ม.(บาลี) 29/156/182), เล่มที่ 30 พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย จุฬนิทเทส (ขุ.จ.(บาลี) 30/85/117) ในแต่ละเล่มกล่าวถึงตัวละครต่างกัน ส่วนเนื้อหาหลักเหมือนกันทุกอย่าง

ในส่วนบัว 4 เหล่า ผู้ศึกษาท่านเดิมให้ข้อมูลที่สืบค้นจากอรรถกถา แก่พระไตรปิฎกเล่มที่ 10 พบว่า ท่านกล่าวดอกบัวเหล่าที่ 4 และบุคคลทั้ง 4 จำพวกเปรียบเทียบไว้ ดังนี้ข้อความว่า

“บรรดาบัว 4 เหล่า (1) บัวเหล่าที่พื้นน้ำ รอส้มผัสแสงอาทิตย์แล้วจะบานในวันนี้ (2) บัวเหล่าที่อยู่เสมอน้ำ จะบานในวันพรุ่งนี้ (3) บัวเหล่าที่จมอยู่ในน้ำ จะบานในวันที่ 3 (4) บัวเหล่าที่มีโรคเป็นต้น ที่ยังจมน้ำ จะไม่บาน ทั้งเป็นอาหารของปลาและเต่า (ข้อสุดท้ายนี้) ท่านไม่ได้กล่าวไว้ในพระบาลี (แต่) ควรน้ำมากแล้วไว้ด้วย แล้วควรเปรียบบัว 4 เหล่านี้กับบุคคล 4 จำพวกคือ (1) อุกคตัตถุญญ (2) วิปจิตถุญญ (3) เนยยะ (4) ปทปรมะ” (ที.ม.อ.(บาลี) 2/69/38)

รวมทั้งในอรรถกถาแก่พระไตรปิฎกเล่มที่ 12 (ม.ม.อ.(บาลี) 2/283/54) และ 15 (ส.ส.อ.(บาลี) 1/172/117) กล่าวไว้เหมือนเล่มที่ 10

เมื่อจำเพาะเรื่องบัวในพระพุทธศาสนาจะเนื่องด้วยคำสอนดังปรากฏคำสอนที่เปรียบเทียบกับบัว โดยบัวที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎกมี 3 และ 4 เหล่า แต่ในความหมายนี้ต้องการสื่อเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการสื่อสารความเพื่อสอนหรือเปรียบเทียบบุคคลหรือจำแนกบุคคลเพื่อให้เกิดการพัฒนาตามลำดับขั้น ดังที่เราๆ ท่าน ๆ ทราบความเป็นส่วนใหญ่ที่ว่า (1) **อุกคตัตถุญญ** หมายถึงบุคคลที่มีอุปนิสัย สติปัญญาแก่กล้า พอฟังธรรมก็สามารถรู้แจ้งในธรรมวิเศษ โดยทันที เปรียบเหมือนดอกบัวโผล่พ้นเหนือน้ำ พอได้รับแสงแดดก็จะบานทันที (2) **วิปจิตถุญญ** หมายถึงบุคคลที่มีอุปนิสัย สติปัญญามาก ขนาดได้ฟังธรรมคำสั่งสอนอย่างละเอียด แจกแจงให้เข้าใจแล้วสามารถรู้แจ้งเห็นธรรมวิเศษได้ เปรียบเหมือนดอกบัวที่เติบโตขึ้นมาพอดีกับพื้นน้ำ จะบานในวันรุ่งขึ้น (3) **เนยยบุคคล** หมายถึงบุคคลที่มีอุปนิสัย สติปัญญาขนาดที่ต้องพากเพียรค้นคว้า ใต้ถ่มหมั่นศึกษาเล่าเรียน และคบกัลยาณมิตร จึงจะสามารถรู้เห็นแจ้งในธรรมได้ เปรียบเหมือนดอกบัวที่เติบโตอยู่ใต้น้ำ จะผุดขึ้นมาเหนือน้ำและจะบานในวันต่อไป (4) **ปทปรมบุคคล** หมายถึงบุคคลที่มีอุปนิสัย สติปัญญาไม่สามารถรู้แจ้งในธรรมได้เลย แม้จะอธิบายอย่างละเอียดอย่างไรก็ตาม เปรียบเหมือนดอกบัวที่เติบโตอยู่ใต้น้ำ ไม่สามารถจะโผล่ขึ้นมาเหนือน้ำ อยู่เพียงใต้น้ำ เป็นอาหารของปลาและเต่า

ดังนั้นบัวในมิติทางพระพุทธศาสนาถูกตีความและอธิบายบัวในฐานะ (1) เป็นสัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาที่เชื่อกันว่าบริสุทธิ์ซึ่งตรงกับความบริสุทธิ์ด้วยการกำหนดของพระโพธิสัตว์ ซึ่งเนื่องด้วยประวัติของศาสดาผู้ก่อตั้งพระพุทธศาสนา ขณะประสูติทรงเดินได้ 7 ก้าว และขณะที่ก้าวมีดอกบัวมารองรับทุกก้าวไป โบราณจารย์ก็แสดงไว้ว่าเป็นการเดินทางที่มีความหมายคือจะเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปถึง 7 แคว้นแคว้น (2) บัว 3 เหล่า และบัว 4 เหล่า เป็นการเปรียบเทียบลักษณะของบุคคล เพื่อจำแนกไปสู่การพัฒนาอย่างเป็น

ระบบตามพุทธวิธี (ไตรสิกขา) ทางศาสนา (3) บัวใช้เป็นเครื่องมือ ในการควบคุมศีลธรรมและจริยธรรมทาง สังคม ดังปรากฏในวินัยปิฎกที่เสนอว่าบัวเป็นทรัพย์สินในน้ำ การลักบัวเป็นอาบัติ ที่ปรากฏในข้อวินัยที่ว่า

ทรัพย์ที่อยู่ในน้ำ {๙๕}{๙๘} ที่ชื่อว่า ทรัพย์ที่อยู่ในน้ำ ได้แก่ ทรัพย์ที่เขาเก็บไว้ในน้ำ ภิกษุมิโดย จิตคิดจะลักทรัพย์ที่อยู่ในน้ำ หาเพื่อนไปด้วย หรือไปแต่ผู้เดียว ต้องอาบัติทุกกฏ ต่ำลงหรือโผล่ขึ้นในน้ำ ต้องอาบัติทุกกฏ จับต้อง ต้องอาบัติทุกกฏ ทำให้ไหว ต้องอาบัติถุลลัจจัย ทำให้เคลื่อนที่ ต้องอาบัติ ปาราชิก ภิกษุมิโดยจิต จับต้องดอกกุบล ดอกปทุม ดอกบุนทริก เหง้าบัว ปลาหรือเต่า ที่เกิดในน้ำนั้น มี ราคา 5 มาสก หรือเกินกว่า 5 มาสก ต้องอาบัติทุกกฏ ทำให้ไหว ต้องอาบัติถุลลัจจัย ทำให้เคลื่อนที่ ต้อง อาบัติปาราชิก (วิ.มหา.(ไทย)1/95/84)

นอกจากนี้บัวกับการแสดงออกทางเพศ ปรากฏในอาบัติสังฆาติเสส “ภิกษุรูปหนึ่งมีความประสงค์จะ ทำน้ำอสุจิให้เคลื่อน จึงเดินลุย ในสระบัว น้ำอสุจิเคลื่อน” (วิ.มหา (ไทย) 1/268/288) หรือบัวในบริบทเชิง พื้นที่ ปรากฏใน เรื่องแม่น้ำตโปทาที่ว่า “แม่น้ำตโปทานี้ไหลมาจากสระน้ำที่ไสย่นจิตสนิทสะอาดมีท่าเรียบ น่ารื่นรมย์ มีฝูงปลาและเต่าอาศัยอยู่มาก มีดอกบัวขนาดเท่าวงล้อบานอยู่ แต่กระนั้น แม่น้ำตโปทาก็ยังคงร้อน เดือดพล่านไหลไป” (วิ.มหา (ไทย) 1/231/245) การเปรียบเทียบจำแนกบุคคลในบัว 3 และ 4 เหล่า ปรากฏใน เรื่องทรงพิจารณาเวไนยสัตว์เปรียบด้วยดอกบัว(วิ.ม. (ไทย) 1/9/14) หรือบัวในฐานะอาหาร (วิ.ม. (ไทย) 5/278/77) หรือในมิติของการเปรียบเทียบเพื่อการปฏิบัติ “เปรียบเหมือนในกอบบัวเขียว (กุบล) กอบบัวหลวง (ปทุม) หรือกอบบัวขาว (บุนทริก) ดอกบัวเขียว ดอกบัวหลวง หรือดอกบัวขาวบางเหล่าที่เกิดเจริญ เติบโตใน น้ำ ยังไม่พ้นน้ำ จมอยู่ใต้น้ำ มีน้ำหล่อเลี้ยงไว้ ดอกบัวเหล่านั้นชุ่มชื้น เอิบอาบซาบซึมด้วยน้ำเย็นตั้งแต่อยอดถึง เหง้า ไม่มีส่วนไหนที่น้ำเย็นจะไม่ถูกต้อง ฉนั้นใด ภิกษุทำกายนี้ให้ชุ่มชื้นเอิบอิมด้วยสุขอันไม่มีปิติ รู้สึกซาบซ่าน อยู่ ไม่มีส่วน ไหนของร่างกายที่สุขอันไม่มีปิติจะไม่ถูกต้อง ฉนั้นนั้น ข้อนี้จัดเป็นผลแห่งความเป็น สมณะที่เห็น ประจักษ์ ซึ่งดีกว่าและประณีตกว่าผลแห่งความเป็นสมณะที่เห็น ประจักษ์ช้อก่อน ๆ ” (ที.สี.(ไทย) 9/231- 232/77) เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีการแสดงธรรมโดยการยกอุปมาถึงดอกบัวที่พระพุทธเจ้าแสดงแก่ลูกศิษย์ของพระสารี บุตร ผู้มีอุปนิสัยที่จะสามารถบรรลุธรรมเป็นอรหันต์เพียงแค่ขาดการช้ินาเท่านั้น พระองค์จึงทรงเนรมิตดอกบัว จากที่บานสะพรั่งให้เหี่ยวแห้งไปในขณะนั้น ผู้ซึ่งเป็นอัครสาวกมีใจความว่า “...เธอจงตัดความเยื่อใยของตน เสีย เหมือนบุคคลถอนดอกโกมุท(ดอกกุบล)ที่เกิดในสารทกาลด้วยมือ จงเจริญทางแห่งสันติทีเดียว เพราะพระ นิพพาน อันพระสฤตแสดงแล้ว” (คาถาธรรมบท มรรควรรค พระไตรปิฎก ฉบับหลวง เล่มที่ 25, ข้อที่ 30 หน้า 36) ในกาลจบพระธรรมเทศนา ภิกษุรูปนั้นตั้งอยู่ในพระอรหัตตผล จะเห็นว่า “บัว” มีความเกี่ยวเนื่องเป็น สัญลักษณ์ของความ “ความบริสุทธิ์” ตามความเชื่อทางพระพุทธศาสนา เพราะปัจจุบันนี้กระทั่งการใส่บาตร ก่อนจะจบการใส่บาตรก็ยังนิยมถวายดอกบัวที่ฝ่าบาตรพระถึงจะถือว่าถวายภัตตาหารครบถ้วน เป็นต้น

นอกจากนี้แนวคิดเรื่องบัวกับคติในทางศาสนาผ่านสถาปัตยกรรม หรือการตีความที่อธิบายคติทาง พระพุทธศาสนา ดังงานของ ก่องแก้ว วีระประจักษ์ (2005 :103-105) ในเรื่องวัชรกลางดอกบัวแปดกลีบ รวมทั้งในงานวิจัยเรื่อง “เจดีย์ยอดทรงดอกบัวตูม วัดโตนดหลาย อ.สรรคบุรี จ.ชัยนาท : การเกี่ยวข้องกับ ศิลปะสุโขทัย และศิลปะอยุธยา” (ที.ทาตากะ (2009 :13-23) รวมถึงในงาน “เจดีย์ยอดทรงดอกบัวตูมกับ เจดีย์วัดพระคลัง : ความแตกต่างทางด้านรูปแบบและยุคสมัย”(ศักดิ์ชัย สายสิงห์,2003 : 112-119) ในงาน

เจดีย์ยอดทรงดอกบัวตูมกับเจดีย์บริวาร : แผนผังและวิวัฒนาการ (ศักดิ์ชัย สายสิงห์, 2004 :88-99) การตีความผ่านตัวหลักการแนวคิด ด้งานของ ธนเดช ทิวไผ่งาม (2015 :81-93) การเปรียบเทียบภาพลักษณ์ของผู้หญิงในงานเขียนของชอุงและอันหนีเป่าเป๋ยจากเรื่อง เมียหลวงเมียน้อย และดอกบัว หรือในงานสรณีย์ สายศร (2017 :80-111) ดอกบัวในเปลวเพลิง : แนวทางการสร้างสันติภาพท่ามกลางเปลวสงคราม ของดิชนัทธันท์ ภิกษุเซนแห่งเวียดนามและงานของอ้อมใจ วงษ์มณฑา (2009 : 24-28) ดอกบัว...จากโคลนตมสู่ความนิยมบูชาจากข้อมูลที่ปรากฏ การสร้างคำอธิบายและตีความจึงนับเป็นวิธีการหนึ่งในการแผ่คำสอนทางศาสนาทั้งในเชิงความรู้ ปรัชญาหรืออุดมคติทางศาสนา รวมไปถึงการแผ่ผังแนวคิดที่เกิดขึ้นหรือจะพึงเกิดขึ้นตามคติหรือแนวคิดที่ปรากฏในเรื่องนั้นๆ ซึ่งพบว่าบัวกับคติความเชื่อและการเชื่อมโยงกับพระพุทธศาสนานับเป็นลักษณะร่วมตามที่สืบค้นและยกมานำเสนอนี้ด้วยเช่นกัน

3.ความหมายของ “บัว” ในมิติของสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัวเป็นสัญลักษณ์ในพระพุทธศาสนาตามหลักฐานที่ยกมาศึกษา แต่เมื่อจำเพาะบัวมาเป็นสัญลักษณ์หรือ Logo ดังนั้นบัวควรถูกนำมาออกแบบผ่านการคิดร่วมว่าจะสื่อสาร หรือต้องการอย่างไร ? จากภาพ Logo ที่ปรากฏพร้อมสอบถามข้อมูลจากผู้คิดและออกแบบ บัวถูกนำมาสื่อเป็นสัญลักษณ์อีกครั้ง โดยบัวมีลักษณะปลายกลีบเป็นสีชมพู ในกลีบดอกลงมาเป็นสีขาว กลีบดอกรวมกันมี จำนวน 9 กลีบ ด้านปลายมีความแหลมสอดรับกับองค์รวมของบัวทั้งหมด และด้านล่างมีข้อความว่า “Buddhist Management” ที่สื่อเป็นภาษาไทยว่า “สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ” อันเป็นสาขาหนึ่งตามการจัดการศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ ที่มีเป้าหมายผสานประยุกต์ศาสตร์ระหว่างพระพุทธศาสนากับศาสตร์ทางการบริหารร่วมกัน เพื่อให้ผู้เรียนซึ่งส่วนใหญ่เป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา ได้เป็นทรัพยากรบุคคล ที่รู้ธรรม รู้จริยธรรม รู้ปริยัติ รู้ปฏิบัติ สู่พัฒนาการเป็นปฎิเวธมีความรู้ และทักษะทางการบริหาร เพื่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์แบบองค์รวมในอนาคตได้ ภายใต้ความสะอาด บริสุทธิ์ โปร่งใส ตรวจสอบได้ และมีธรรมาภิบาลตามกรอบของการบริหารจัดการยุคใหม่ แต่เมื่อจำเพาะไปที่บัวซึ่งถูกนำมาเป็นสัญลักษณ์หรือเครื่องหมาย ซึ่งการเขียนบทความนี้จะได้ออctrหัส อธิบายความภาพจากผู้คิดสัญลักษณ์และผู้ออกแบบร่วมกัน โดยออctrหัสธรรมความหมายได้คือ

ความหมายโลโก้

ดอกบัว ราชานแห่งดอกไม้

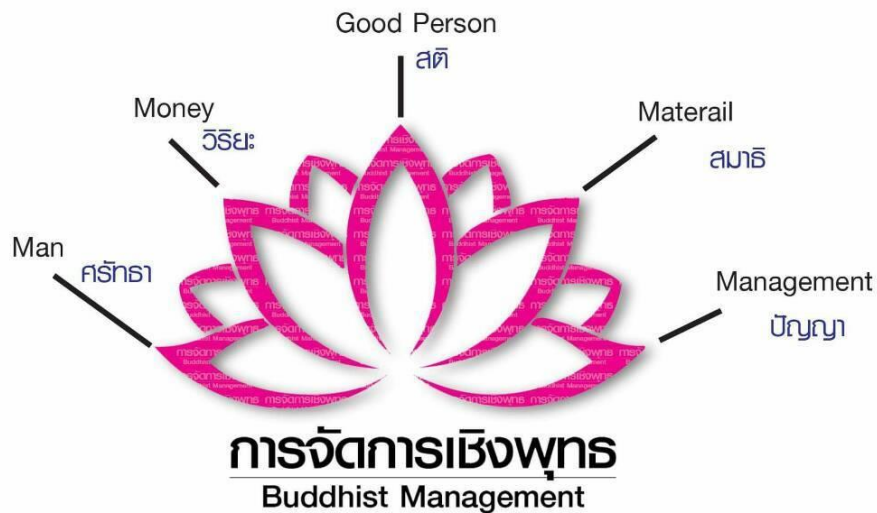
การจัดการเชิงพุทธ ราชานแห่งศาสตร์สมัยใหม่

ความหมายเชิงการจัดการ หมายถึง ๔ M ๑ G

ความหมายเชิงหลักสูตร คือ อินทรีย์ ๕

สติคุณทุกอย่าง ปรับสมดุล ศรัทธา-ปัญญา, วิริยะ-สมาธิ

Good Person ๔ M ในเชิงการจัดการ

ภาพที่ 1 สัญลักษณ์/ตรา ของสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ สัญลักษณ์ที่นำมาสู่การตีความในการศึกษา
นี้ออกแบบ อธิบายความ โดย ดร.ประสิทธิ์ พุทธศาสน์ศรัทธา และพระมหากฤษฏา กิตติโสภโณ,ผศ.ดร.

มิตินี้ 1 บัว 3 กลีบแรก ให้คำอธิบายว่าเป็นพระรัตนตรัย อันประกอบด้วยพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ อันเป็นสรณะสูงสุด อันเป็นกรอบความเชื่อและเป้าหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นอุดมคติ และความเชื่อสูงสุดในทางพระพุทธศาสนา

มิตินี้ 2 บัว 3 กลีบแรกอธิบายถึงไตรสิกขา อันหมายถึง กลไกหรือช่องทางในการพัฒนาทรัพยากร มนุษย์ในพระพุทธศาสนา ที่หมายถึงผู้ศึกษาในศาสตร์และสาขานี้ต้องเข้าสู่กระบวนการพัฒนาตนเอง และนำ กระบวนการวิธีการไปสู่การพัฒนาคนอื่น ผู้อื่น ให้รู้ในพระรัตนตรัยความเชื่อสูงสุดในพระพุทธศาสนา 3 และ เข้าสู่กระบวนการพัฒนาตนเองตามกรอบของศีล จริยธรรมทางสังคัม วินัย กฎหมาย และเกณฑ์ร่วมทางสังคัม สมาธิ อันความมุ่งมั่นใส่ใจในกิจการงาน ในภาระหน้าที่ และความรับผิดชอบทั้งในเชิงบุคคลและส่วนรวม โดยมี ฐานของปัญญาความฉลาดรู้รอบคอบ และตัดสินใจเพื่อปฏิบัติกิจนั้นได้

กระบวนการศึกษาเพื่อพัฒนามนุษย์ตามหลักไตรสิกขา

1.ศีล การฝึกหัดอบรม ควบคุม กายและวาจา	ทำดี พูดดี ดำรงชีวิตที่ดี	จริยธรรม กฎหมาย ศีลธรรม แนวปฏิบัติที่ดีงาม	เกณฑ์ทางสังคม/กฎศีลธรรม จริยธรรมทางสังคม กฎหมาย/แนวปฏิบัติทางกฎหมาย บรรลุประโยชน์ปัจจุบัน
2.สมาธิ การฝึกหัดอบรมให้มี ความคิดแน่วแน่ปลอดภัย ตั้งใจ	ความเพียรพยายาม การระลึกรู้ จิตตั้งมั่นแน่วแน่	มุ่งมั่นหน้าที่ ใส่ใจในงาน	มุ่งมั่นหน้าที่ ใส่ใจในงาน บรรลุประโยชน์ในงานและอนาคต
3.ปัญญา การฝึกอบรมให้เกิด ความรู้สูงสุด	ความเห็นที่ตรง ความจริง ความดำริ นึกคิดในทางกุศลที่ถูกต้อง	-ปัญญา/เหตุผล -วิเคราะห์สังเคราะห์ อย่างมีเป้าหมายและ คาดหวังปลายทางเชิง ระบบได้	บรรลุประโยชน์สูงสุด คือ ความสงบ อิสรภาพ หรือความหลุดพ้นใช้เหตุ พิจารณาผล / นำเหตุสู่ผลเพื่อไปสู่การ หลุดพ้นตามคติในทางศาสนา

ตารางที่ 1 กระบวนการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา

มติที่ 3 แนวคิดดอแก้ว 3 กลีบ ภายใต้แนวคิด 3B 3M อันหมายถึง

(1) แนวคิดเรื่อง 3Bอันประกอบด้วย (1) B-Buddhist อันหมายถึงพระพุทธศาสนา ที่เป็นจุดหมาย
รายวิชาเพื่อการเรียนรู้และความเข้าใจ ที่มีฐานของศรัทธา (2) B-Believe ความเชื่อเป็นเครื่องหมายและนำ
ความเชื่อเหล่านั้นไปสู่การกระทำหรือประพฤติปฏิบัติ (3) B-Behavior จนกระทั่งกลายเป็นค่านิยมตามแนว
พุทธ (B-Buddhism) ในแบบชาวพุทธ ดังนั้นการจัดการเชิงพุทธจึงต้องเชื่อต่อการทำความดี ตามคติในทาง
พระพุทธศาสนา และใช้ความดีเป็นฐานในการส่งต่อพฤติกรรมความดีเชิงสังคมให้เกิดความหมายหรือ
สัญลักษณ์ของการกระทำไปสู่เป้าหมายระดับบุคคล และส่งต่อไปสู่คนอื่นและสังคมในภาพกว้างต่อไป

(2) แนวคิดเรื่อง 3M อันประกอบด้วย (1)M-Monksพระสงฆ์ สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
กลุ่มเป้าหมายเป็นพระสงฆ์ ชาวพุทธ ดังนั้นกรอบของไตรสิกขา จึงเป็นเป้าหมายสูงสุดในการพัฒนา เมื่อ
นำไปสู่การพัฒนาแล้ว พระสงฆ์ชาวพุทธจะต้องเป็นผู้บริหาร จัดการวัดและชุมชนชาวพุทธภายใต้กรอบคิด
ของการบริหารจัดการ (2)M-Management หมายถึง การบริหารคน (M-Man) การบริหารสิ่งใช้ศาสนสถาน
(M-Material) การบริหารศาสนทรัพย์สมบัติที่เนื่องด้วยศาสนา (M-Money) เมื่อบริหารจัดการในกลไกต่าง ๆ
เป้าหมายจะต้องเป็นศีลธรรม (3) M-Moral หมายถึง ส่งต่อเป็นการพัฒนาศีลธรรมในมนุษย์ ศีลธรรมความดี
ในเชิงสังคม หรืออุดมคติในทางพระพุทธศาสนา

เลข-สัญลักษณ์	หลักธรรม/หน้าที่	หลักบริหาร	สัญลักษณ์	เป้าหมาย
พระรัตนตรัย 3	พุทธะ-ธรรมะ-สังฆะ	3M Monks Management Moral	ชาว (บริสุทธิ์)และ ชมพู (ความรัก) สี ขาวที่บ่งบอกถึง ความบริสุทธิ์ใน ศาสนา ที่	เป้าหมายของ การจัดการเชิง พุทธต้องเท่าทัน การ เปลี่ยนแปลง (ไตรลักษณ์) พัฒนาตนเอง
		4Ms(Man/Money/ Management/	ประกอบด้วย ปัญญาคุณ พระ	

		Material)	<p>บริสุทธิคุณ สื่อ ความเป็นผู้เรียน การจัดการเชิง พุทธ จึง เป็น ประหนึ่ง สัญลักษณ์ทาง พระพุทธศาสนา และส่งต่อความบ ริสุทธิสู่สาธารณ ชุมชน โดย ไม่ จำกัด สีชมพูเป็น สีแห่งความรัก</p>	<p>บริหารตัวเอง ไปสู่เป้าหมาย ทางตามหลัก อริยสังและมุ่ง เป้าสู่ เป้าประสงค์ ของศาสนา ความสงบสูงสุด (นิพพาน)</p>
ไตรสิกขา 3	ศีล-สมาธิ-ปัญญา	M-Management M-Monk	<p>สากล เป็นความ รักที่ไม่จำกัดแก่ ใครที่โหนอย่างไร รวมทั้ง เป็น สี ประจํา มหาวิทยาลัย และผู้สถาปนา มหาวิทยาลัย สี ชมพูและสีขาว เมื่อผสมกันผู้เรียน การจัดการเชิง พุทธต้องทำหน้าที่ ของตัวเอง หน้าที่ ต่อผู้อื่นด้วยความ บริสุทธิ์และด้วย ความรักความ เมตตาอันหา ประมาณมิได้</p>	<p>เป้าหมายเชิง พฤติกรรมให้ ผู้เรียนการ จัดการเชิงพุทธ เท่าทันกับความ เปลี่ยนแปลง อย่างเข้าใจ (Change)ต่อ ความจริงนั้น อย่างมีอุดมคติ กล้าหาญทาง จริยธรรม (Idealist) แยกแยะได้ อย่าง มีสติและทำที่ เหมาะสม เท่า ทันกับเทคโนโลยี และนวัตกรรม เป็นผู้ใช้และผลิต นวัตกรรมเชิง สังคม (Innovation)</p>
อินทรีย์ 5	ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา (องค์ คุณธรรมในการ พัฒนางานตามแบบ ของนักบริหารจัดการ ตามแนวพุทธ)	M-Moral	<p>ผู้เรียนการจัดการพุทธต้อง เป็นนักจัดการที่จะส่งเสริม จริยธรรมแบบพุทธอันเป็น ศีลธรรมสากลให้ปรากฏต่อ สาธารณะ และเป็น ประโยชน์ต่อส่วนรวม</p>	
งานคณะสงฆ์ 6 ทิส 6(หน้าที่/ บทบาทต่อบุคคล ในองค์กร 6) ธรรมคุณ 6	<ol style="list-style-type: none"> 1.ปกครอง 2.เผยแผ่ 3.ศาสนศึกษา 4.สาธนาอุปการ 5.ศึกษาสงเคราะห์ 6.สังคัมสงเคราะห์+ (7) พุทธมณฑล 	<p>หน้าที่ในการบริหารตาม หลักปฏิบัติที่เรียกว่าภาระ งาน 6 ประการ (+1) โดยมี การปฏิบัติตนตาม หลักธรรมคุณ และส่งต่อ คุณธรรมในคุณสมบัติของ พระธรรมให้ปรากฏต่อ สาธารณะ ปฏิบัติหน้าที่ ของพระสงฆ์ ชาวพุทธตาม หลักธรรมคุณ ใน พระพุทธศาสนา พร้อม ประกาศต่อสาธารณถึง ข้อดีแห่งองค์คุณนั้น ปฏิบัติ หน้าที่ในฐานะผู้บริหารงาน คณะสงฆ์</p>	<p>1. ปุรัตถิมทิส ทิศเบื้อง หน้า</p> <p>2. ทักขิมทิสทิศเบื้องขวา</p> <p>3. ปัจฉิมทิส ทิศเบื้องหลัง</p> <p>4. อุตตรทิส ทิศเบื้องซ้าย</p> <p>5. อุปริมทิส ทิศเบื้องบน</p> <p>6. เหนือทิส ทิศเบื้องล่าง</p>	

	<p>(1).หลักการอันดีมีผลเป็นการเกื้อกูลแก่สังคม (สวากขาโต ภคเวตา ธัมโม) (2). ผู้ปฏิบัติเห็นชัดจากการปฏิบัติ (สันติภูริโก) (3). หลักการมีความทันสมัยเสมอไม่จำกัดด้วยช่วงเวลา (อกาลโก) (4). ทดลองเรียนรู้ทดสอบได้ด้วยตนเอง ตลอดเวลา (เอทิปัสสิโก) (5). ควรต้องเรียนรู้ศึกษาเป็นองค์ความรู้ในตนเอง (โอปนยโก) (6). ฟังรู้ ฟังศึกษา ด้วยตนเองให้เห็นผลเชิงประจักษ์ (ปัจจิตตัง เวทิตัพโพ วิญญูติ)</p>			<p>โดยมีเป้าหมายเพื่อความสงบสุขขั้นสูงคือการมีอิสระในการดำเนินชีวิตและจิตวิญญาณ (Freedom)</p>
<p>พุทธคุณ 9 สังฆคุณ 9 (ศึกษาใน 2 ส่วน เป็นการศึกษาองค์คุณสมบัติของพระพุทธรูปเจ้า และพระสงฆ์เจ้า ที่พร้อมด้วยคุณสมบัติ และศึกษาแล้วนำมาเป็นแนวปฏิบัติ เพื่อฝึกภาวะการเป็นผู้นำตามองค์คุณแห่งพุทธคุณ และสังฆคุณ ทำให้มีตัว และส่งต่อให้เป็นคุณสมบัติ ร่วมของสมาชิกในชุมชน และสังคมแห่งการตื่น</p>	<p>ลักษณะของผู้นำหรือผู้บริหาร โปร่งใส ตรวจสอบได้ มีธรรมาภิบาล และมีวิสัยทัศน์นำองค์กรไปสู่ประโยชน์อย่างสร้างสรรค์ (1). อร์ห์ เป็นผู้มีจริยธรรมทางสังคม (2)สมมาสมพุทโธ แสวงหาความรู้พัฒนาตัวเองอย่างต่อเนื่อง (3). วิชาจรณสมปนโน โปร่งใส สุจริต (4) สุกโต ไปที่ใดพัฒนา นำความเจริญก้าวหน้า ทำประโยชน์ส่วนรวม (5). โลกวิทู (วิสัยทัศน์) (6). อนุตตโร ปุริสทมมสารลิตักษะการบริหาร แบ่งปันพัฒนาคนในองค์กรได้อย่างยอดเยี่ยม(7). สดธาเทวมนุสสานิ เป็นผู้สอนคนเป็นแบบอย่างโดยไม่จำกัดคน ชั้น (8). พุทโธ เป็นผู้รู้ในตัวเอง และสอนคนอื่นให้รู้ตาม สร้างสุข (9). ภควา จำแนกพัฒนาคน ได้อย่างเหมาะสม ให้ความรู้ทั่วถึง และเป็นประโยชน์</p>	<p>การทำหน้าที่บริหารจัดการภายใต้บุคลิกภาพของพุทธคุณ 9 สังฆคุณ 9 ที่จะต้องศึกษาและปฏิบัติตาม พร้อมเชิดชูเกียรติด้วยการทำหน้าที่ตรงตามหลักการ มีภาวะผู้นำแบบพระพุทธรูปเจ้า มีวิสัยทัศน์ดี ปฏิบัติตรงไปตรงมา โปร่งใส เป็นธรรม และสอดคล้องกับเป้าประสงค์ขององค์กร สุจริตในหน้าที่การงานในองค์กรรวม ยึดประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ ไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนระหว่างองค์กรกับส่วนรวม เป็นต้น (สรรเสริญ นำมาปฏิบัติให้เป็นอาจารย์ในตนเองและพัฒนาผู้อื่นในองค์กรคุณธรรมของพุทธคุณและสังฆคุณในฐานะที่เป็นคุณสมบัติ และเป็นแนวปฏิบัติ เป็นต้น)</p>		<p>Idealist มีความคิด Innovation ทันเทคโนโลยี Freedom Idealist จิตวิญญาณ เสรี/นิพพาน เป็นเจ้าหมาย สูงสุดของ การศึกษา พระพุทธศาสนา</p>

รู้ตามแนวพุทธ ด้วย)	(1).สุปฏิปันโน ปฏิบัติดี ตาม คำสอน เป็น แบบอย่างที่ดีได้ สอนด้วย ภาพที่กระทำ (2).อุช ปฏิปันโน ปฏิบัติตรงตาม คำสอนชื่อตรงต่อคำสอน หลักการ หลักความถูก ต้องไม่ละเมิด (3).ญาย ปฏิปันโน ปฏิบัติถูกต้องทาง ตามครรลองที่ถูกต้องใน วิถีของหลักการนั้น ๆ (4).สามจีปฏิปันโน ปฏิบัติ สมควรแก่การทำหน้าที่ (5).อาหุเนยโย ควรค่าแก่ การยอมรับนับถือ (6).ปาหุเนยโย ควรค่าแก่ การต้อนรับ ให้ทำงาน สร้างงาน (7). ทักขิเนยโย ควรค่าทักษิณาหรือให้ รางวัลแก่ผู้ทำงาน (8).อัญชลิกรณียโย ควรแก่ การเคารพนบไหว้ (9).อนุตตริง ปุญญกเขต ตั้ง โลกัสสะ เป็น ทรัพยากรมนุษย์ใน ศาสนา			
------------------------	---	--	--	--

ตารางที่ 1 กระบวนการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา

ความหมายของ 5 ที่เนื่องด้วยกลีบบัว

มิติที่ว่าด้วย 5 เนื่องด้วยองค์ธรรม 5 ประการ สอดคล้องกับกลีบดอก จำนวน 5 กลีบดอกแรก อันประกอบด้วยหลักการทางพระพุทธศาสนา 5 ประการ ตามหลักอินทรีย์ 5 อันประกอบด้วย ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา เป็นองค์คุณที่สะท้อนถึงควมมีใจยอมรับและเห็นความสำคัญในงานตามแนวทางของสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ (ศรัทธา) มีความเพียรพยายาม และมุ่งมั่นในงานตามภาระงาน (วิริยะ) มีความใส่ใจ ทุ่มเท ในภาระงานที่ได้รับมอบหมาย (สติ) กลั่นกรอง ลงรายละเอียดและระมัดระวังในงานด้วยความประณีตในงานนั้น ๆ (สมาธิ) และทำงานในองค์รวม พิจารณาไตรตรอง พินิจถึงผลได้ คุณ โทษ ประโยชน์ในองค์รวมอย่าง ชำนิชำนาญ และชาญฉลาดตรามกรอบแห่งปัญญาในพระพุทธศาสนา (ปัญญา) ทั้งหมดตามกรอบของดอกบัว 5 กลีบจึงว่าด้วยองค์คุณธรรมของผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงานจะต้องมีความละเมียดในการทำงานอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา

ความหมายของ 6 ที่เนื่องด้วยกลีบบัว

มติที่ 1 ว่าด้วยเรื่องธรรมนูญ 6 เรื่องทิศ อันสัมพันธ์ถึงหน้าที่ หมายถึงผู้เรียนหรือเป้าหมายของการผลิตบัณฑิตในสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มุ่งให้ผู้เรียนคำนึงถึงบทบาทหน้าที่ใน 6 ฐานตามหลักทิศ 6

1. การบริหารแบบทิศเบื้องหน้า (ปรัถิมทิศ) ในคติเดิมอาจหมายถึงบิดา มารดา เมื่อผู้เรียนจบสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ จะต้องมุ่งไปถึงผู้ที่ส่งเสริมให้เกิดการบริหารงานหรือทำงานในตำแหน่งต่าง ๆ ที่จะต้องให้ความสำคัญต่อสมาชิกในองค์กรที่เป็นผู้ใหญ่ ก่อเกิดองค์กรมาร่วมกัน เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน พัฒนางานโดยให้ความสำคัญกับสมาชิก เช่น วัดก็จะมีอดีตเจ้าอาวาส พระอุปัชฌายจารย์ พระเถรจารย์อาวุโส กรรมการวัด พอระดับสูงขึ้นไปก็ตามสัดส่วนของสมาชิกในองค์กรวัด องค์กรปกครองของตนเอง เป็นต้น คือต้องให้ความสำคัญในทางการบริหารที่มองสมาชิกในระดับสูงเป็นผู้ที่เกิตนानประสพการณ์ควรตั้งไว้ในตำแหน่งที่ปรึกษา ขอคำแนะนำ หรือปรึกษาตามโอกาส

2. การบริหารแบบทิศเบื้องขวา (ทักษิณทิศ) ในความหมายคือ ครู อาจารย์ นักปราชญ์ผู้รู้ ผู้ให้คำปรึกษาในการบริหารจัดการ ที่ให้ความรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ให้ให้ความสำคัญในฐานะบุคคลสำคัญ ให้ความเคารพ และรักที่จะเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดเวลาโดยไม่จำกัดเงื่อนไข โดยมีเป้าหมายเพื่อประโยชน์ขององค์กร ถูกต้องตามครรลองและเป้าหมายขององค์กรเป็นสำคัญ

3. การบริหารแบบทิศเบื้องหลัง (ปัจฉิมทิศ) ในความหมายเดิมได้แก่ สามเณรธรรมา แต่ในเชิงการบริหารอาจหมายถึงบุคคลใกล้ชิด ทีมงานที่เป็นส่วนสนับสนุนอย่างสำคัญในการคิด ตัดสินใจและการบริหารร่วมกัน ในระดับนโยบาย ที่จะพึงมีหน้าที่หรือการแสดงออกต่อกันอย่างเหมาะสมตามภาระงานและหน้าที่

4. การบริหารแบบทิศเบื้องซ้าย (อุตตทิศ) ในความหมายเดิมได้แก่ มิตรสหายอาจหมายถึงทีมงานสายใกล้ ที่จะเป็นทีมงานรับแนวความคิดนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ทำให้เกิดการบริหารจัดการขับเคลื่อนไปสู่ระดับปฏิบัติการระดับล่าง ได้อีก

5. การบริหารแบบทิศเบื้องบน (อุปริมทิศ) ในความหมายเดิมได้แก่ พระสงฆ์ สมณพราหมณ์ที่ปรึกษา หรือผู้ใหญ่ที่ให้ความเคารพนับถือและให้คำปรึกษา ชี้แนวทาง หรือมีส่วนสนับสนุนอุปถัมภ์ให้เกิดการปฏิบัติในองค์กรวมขององค์กร

6. การบริหารแบบทิศเบื้องล่าง (เหมฐิมทิศ) ในความหมายได้แก่ ลูกจ้างกับนายจ้าง เมื่อผู้บริหารในสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธจะต้องคำนึงถึงชาวพุทธ ผู้ได้บังคับบัญชา หรือสาธุชนทั่วไป ที่จะต้องส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองเป็นสำคัญ

มติที่ 2 งานคณะสงฆ์ 6 ด้าน อันประกอบด้วย (1) งานปกครอง (2) งานสาธารณูปการ (3) งานเผยแผ่ (4) งานศาสนศึกษา (5) งานศึกษาสงเคราะห์ (6) งานสาธารณสงเคราะห์ รวมทั้งการสร้าง (6+1) (7) การจัดตั้งพุทธมณฑลให้เป็นศูนย์กลางในการบริหารกิจการพระพุทธศาสนาเชิงพื้นที่ในความหมายนี้ ดอกบัว 6 กลีบดอก ที่นอกเหนือจาก 3 ส่วนหน้าจึงถูกอธิบายและตีความว่า เป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของนิสิตสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพระภิกษุ พระสังฆาธิการ เจ้าคณะผู้ปกครอง ที่จะต้องบ่งบอกถึงความรับผิดชอบ หน้าที่ของผู้เรียนการจัดการเชิงพุทธ จะต้องขับเคลื่อนหรือส่งต่องานเหล่านี้ด้วยแนวคิดของ

การบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมโดยไม่จำกัดว่าเป็นใครอย่างไร แต่เป้าหมายเพื่อความดีงามของการอยู่ร่วมกันของชาวพุทธและศาสนาในองค์กรรวมด้วยเช่นกัน

ว่าด้วยเรื่องธรรมคุณ 6 อันเป็นองค์คุณของพระธรรมอันเป็นหัวใจสำคัญของพระพุทธศาสนา ซึ่งผู้ศึกษาสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ (รวมทั้งนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย) จะต้องมั่นใจในการศึกษาพระพุทธศาสนาหรือหลักธรรม เพื่อเป็นการยืนยัน ส่งต่อหลักธรรมเหล่านี้สู่สาธารณะด้วยความเชื่อมั่นว่าดีมีประโยชน์ และเป็นไปเพื่อประโยชน์แก่คนหมู่มากสอดคล้องกับพุทธพจน์ที่ว่า “ภิกษุทั้งหลายจงจาริกไปเพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนหมู่มาก..”

นัยยะของ 9 อธิบายได้ว่า

มิตินี้ 1 ว่าด้วย 9 หมายถึงพุทธคุณ 9 ว่าด้วยคุณสมบัติของพระพุทธเจ้า มองได้เป็น 2 กรณี คือผู้นำองค์กร หรือผู้เรียนสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ จะต้องมีความสัมพันธ์ของผู้นำประดุจพระพุทธเจ้า หรือผู้ศึกษาในสาขานี้ จะต้องมียุทธคุณแห่งผู้นำ มาพัฒนาตัวสร้างตนให้เป็นผู้มีคุณสมบัตินั้น ผู้บริหารที่มีคุณสมบัติ มาเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต ประกาศเป็นเกียรติคุณแก่พระพุทธเจ้าและพระพุทธศาสนา จากนั้นพัฒนามาเป็นแบบอย่างเป็นคนสมบัตินั้นตามแนวพุทธ ในกรอบ 9 ประการ (1) ประพฤติตนดีเป็นแบบอย่าง (อรห) สัมมาสมพุทโธ ภควา

มิตินี้ 2 สังฆคุณ 9 ของพระสงฆ์ หมายถึง พระสงฆ์จะต้องดำเนินชีวิตให้เป็นแบบอย่าง เมื่อเป็นผู้มีผู้นำ ผู้บริหาร ผู้ตาม จะต้องเอาหรือนำองค์คุณเหล่านั้นมาเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตให้เกิดขึ้น จนกระทั่งกลายเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตอย่างมีเป้าหมาย

บริบทอันว่าด้วย 9 ซึ่งในการสื่อสารต้องการสื่อสารเป็นพุทธคุณ 9 และสังฆคุณ 9 ที่เนื่องด้วยดอกบัวจำนวน 9 กลีบ ในส่วนนี้ให้ถอดความเกี่ยวกับคุณสมบัติของพระพุทธเจ้า และคุณสมบัติของพระสงฆ์ในจำนวน 18 ประการมาเป็นองค์คุณเพื่อการปฏิบัติ เช่น อรหัง ต้องหมายถึงความเป็นผู้ยึดมั่นในอุดมการณ์ของพระพุทธเจ้าในความหมายนี้ต้องสมาทานใน สองส่วนคือ นำมาเป็นแบบอย่าง กระทำตามและส่งต่อภาพลักษณ์อุดมการณ์เหล่านั้นให้เป็นการประกาศเกียรติคุณและยืนยันว่าสิ่งเหล่านี้เป็นคุณสมบัติเพื่อการบริหารและการจัดการในนามศิษย์ของพระพุทธเจ้าเพื่อส่งต่อเป็นคุณงามความดีต่อสาธารณะ

ความหมายของกลีบดอกที่มีลักษณะแหลม และโค้งมน จะว่าด้วย “ปัญญา-Wisdom” ที่แหลมคม แต่ความโค้งมน ก็เป็นสัญลักษณ์ของปัญญาที่มีความประณีตประนอม (Soft Wisdom) อันเป็นแนวคิดสมัยใหม่ไม่สุดโต่ง อันสอดคล้องกับคตินิยมของมหาวิทยาลัย ที่ว่า “**นตถิ ปัญญาสมา อาภา**” แสงอันใดเสมอด้วยแสงแห่งปัญญาไม่มี ดอกบัวที่ปลายกลีบแหลมคม จึงสื่อถึงการศึกษาภายในมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะสาขาการจัดการเชิงพุทธที่จะต้องส่งเสริม พัฒนา สร้างกลไกเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ มีความชาญฉลาด มีปัญญาในการบริหารจัดการองค์ตามหลักธรรมและหลักการบริหารสากลส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้มีความฉลาดเป็นอารมณ์ เป็นนักบริหารที่มีความเป็นสากล และสร้างชุดคิดทางการบริหารภายใต้กรอบทางพระพุทธศาสนา แต่เป็นการบริหารที่สากล ภายใต้ชุดปัญญาสากลด้วย ความโค้งมนจะว่าด้วยปัญญา ที่ต้องค่อยเป็นค่อยไป หรือเป็น Soft Power ที่นำไปใช้การบริหารที่ต้องอาศัย “**เมตตา-พรหมวิหาร**” เป็นเครื่องประคองให้เกิดความอดทน ถ้อยทีถ้อยอาศัย รองรับกระบวนการพัฒนาคนทั้ง 4 ระดับตามคติในทางพระพุทธศาสนา และใช้ความแตกต่างของ

บุคคล สมาชิกในองค์กร ค่อยๆ พัฒนาองค์กรให้ไปสู่เป้าหมายอย่างมีสติ ค่อยเป็นค่อยไป ตามแบบของความ
แหลม อันว่าด้วยปัญญา และความไค้งมม อันว่าด้วยเมตตา อดทน และมีสติประคองไปสู่เป้าหมายได้

4.สีกับสัญลักษณ์ของสีในสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

สีสัมพันธ์กับความเชื่อและเนื่องด้วยความเชื่อแตกต่างกันไปในแต่ละวัฒนธรรมดังกรณีสีดำ กับบริบท
ของสังคมไทย ที่อาจเชื่อมกับคำว่า “อวมงคล” งานศพ หรืองานที่เนื่องด้วยความตาย หรือสีขาวเป็นสัญลักษณ์
ของความบริสุทธิ์ สีน้ำเงินในทวีปอเมริกาเหนือและยุโรป สีน้ำเงินหมายถึงความเชื่อถือ ความมั่นคง และ
อำนาจ และถือว่าเป็นสีแห่งธรรมชาติและความสะดวกสบาย แต่มันยังสามารถแสดงถึงความหดหู่ ความโดดเดี่ยว
และความเศร้าได้ ในตุรกี กรีซ อิหร่าน อัฟกานิสถาน และแอลเบเนีย ในวัฒนธรรมตะวันออก สีน้ำเงินหมายถึง
ความเป็นอมตะ ในขณะที่ในยูเครนหมายถึงสุขภาพที่ดี ในศาสนาฮินดู สีน้ำเงินมีความสัมพันธ์อย่างยิ่งกับ
พระกฤษณะ เทพเจ้าแห่งความรักและความสุข

สีเขียว (Green) ในวัฒนธรรมตะวันตก หมายถึงความโชคดี ธรรมชาติ ความสดชื่น ฤดูใบไม้ผลิ ความ
ตระหนักด้านสิ่งแวดล้อม ความมั่งคั่ง การขาดประสบการณ์ และความหึงหวง สีเขียวเป็นสิ่งต้องห้ามใน
ประเทศอินโดนีเซีย ในเม็กซิโกมันเป็นสีแห่งชาติซึ่งแสดงถึงความเป็นอิสระ ในตะวันออกกลางสีเขียวหมายถึง
ความอุดมสมบูรณ์ โชค และความมั่งคั่ง และถือเป็นที่ตั้งเดิมของศาสนาอิสลาม ในวัฒนธรรมตะวันออก สีเขียว
หมายถึงเยาวชน ความอุดมสมบูรณ์ และชีวิตใหม่ แต่ก็ยังหมายถึงความไม่ซื่อสัตย์ ในความเป็นจริงในประเทศ
จีน หมวกสีเขียวเป็นของต้องห้ามสำหรับผู้ชาย เพราะมันแสดงสัญลักษณ์ว่าภรรยาของพวกเขาได้ล่วงประเวณี!

สีแดง (Red) ในอินเดีย สีแดงเกี่ยวข้องกับความบริสุทธิ์ รากะ และจิตวิญญาณ ในทางตรงกันข้าม
บางประเทศในแอฟริกา สีแดงนั้นเชื่อมโยงกับความตาย และสีแดงหมายถึงการรุกรานและควมมีชีวิตชีวาใน
ไนจีเรีย ในประเทศเยอรมนี สีเหลืองหมายถึงความอิจฉา แต่ในอียิปต์นั้นหมายถึงความสุขและความมั่งคั่ง
ความหมายของสีเหลืองในเม็กซิโก

สีส้ม (Orange) หมายถึงฤดูใบไม้ร่วง การเก็บเกี่ยว ความอบอุ่น และการมองเห็นในวัฒนธรรม
ตะวันตก ในศาสนาฮินดูสีส้ม (สีส้มอ่อน) ถือว่าเป็นสิ่งมงคลและศักดิ์สิทธิ์ ในเนเธอร์แลนด์สีส้มเป็นสีของราชวงศ์
ดัตช์ ขณะที่มันแสดงถึงเรื่องเพศและความอุดมสมบูรณ์ในโคลัมเบีย ในวัฒนธรรมตะวันออก สีส้มเป็น
สัญลักษณ์ของความรัก ความสุข ความอ่อนน้อมถ่อมตน และสุขภาพที่ดี จีวรของพระสงฆ์มักเป็นสีส้ม

สีม่วง (Grey) มักเกี่ยวข้องกับราชินิกุล ความมั่งคั่ง จิตวิญญาณ และขุนนางทั่วโลก ในอดีต ใน
ประเทศญี่ปุ่นมีเพียงพระสงฆ์อันดับสูงสุดที่สวมเสื้อคลุมสีม่วงเท่านั้น สีม่วงเกี่ยวข้องกับความนับถือและศรัทธา
และในศาสนานิกายโรมันคาทอลิก การสำนึกผิด

สีขาว (White) ในวัฒนธรรมตะวันตก สีขาวเป็นสัญลักษณ์ของความบริสุทธิ์ ความสง่างาม ความสงบ
และความสะอาด เจ้าสาวสวมชุดสีขาวแบบดั้งเดิมในงานแต่งงานของพวกเธอ แต่ในประเทศจีน เกาหลี และ
ประเทศในเอเชียอื่นๆ บางประเทศ สีขาวหมายถึงความตาย การไว้ทุกข์ และโชคร้าย และมักถูกสวมใส่ในงาน
ศพ ในเปรูสีขาวเกี่ยวข้องกับเวทมนตร์ สุขภาพที่ดี และเวลา

สีเป็นคติความเชื่อที่อาจเชื่อและไม่เชื่อ ได้ทั้งหมด และมีผลต่อการออกแบบความเชื่อ พฤติกรรม การกระทำ และเป้าหมายของการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกันไป ดังปรากฏในงานวิจัยของเฉลิมชัย สุวรรณวัฒนา (2553) ในเรื่อง “สีในวัฒนธรรมคติความเชื่อของคนไทย”หรือในงานของ สมชาติ อนุกุล “วัฒนธรรมการใช้สีในสังคมไทย” ที่ให้นิยามของสีกับความเชื่อ ศาสนา อาหาร การแต่งกาย ที่อยู่อาศัย ศิลปะ เป็นต้น ที่มีนัยยะต่อการเชื่อที่แตกต่างกัน รวมทั้งในบทความเรื่อง *Symbolism Of Colors And Color Meanings Around The World*(Shutterstock, 2015) หรือในหนังสือที่ให้ความหมายของสีกับความเชื่อเรื่อง *Colour in the Ancient Mediterranean World* (Cleland & Stears) (Deborah Ruscillo, 2007 :371-373) รวมทั้งบทความที่ให้นัยยะของสีกับศาสนาเรื่อง *Color Symbolism in Hinduism* และเรื่อง *Color Symbolism in Christianity*(Western Oregon University, 2015)หรือสีกับพฤติกรรมการเลือกที่จะบริโภคทางการตลาดดังในงานเรื่อง *The Psychology of Color in Marketing and Branding* (Gregory Ciotti, 2018) *Color meanings and the art of using color symbolism* (Anna Lundberg, 2019) โดยทั้งหมดเป็นนัยยะของสีที่สัมพันธ์กับความเชื่อและพฤติกรรมที่แสดงออกต่อสี ใช้สีเพื่อสะท้อนคิดแสดงอารมณ์หรือการตัดสินใจบริโภค เป็นต้น

ย้อนกลับมาที่สีที่เนื่องด้วยสัญลักษณ์ที่นำมาอธิบายและตีความ ดอกบัวสีขาว (White) และที่ชมพู (Purple) สีขาวเป็นสีของความบริสุทธิ์ อันเป็นตัวแทนของวิสุทธิในพระพุทธศาสนาที่ต้องประกอบด้วยศีลสมาธิ ปัญญา ที่เนื่องด้วยความบริสุทธิ์ หรืออาจไปถึงความบริสุทธิ์ของพระพุทธเจ้า ที่เนื่องด้วยพระพุทธศาสนา สีขาวของดอกบัวเป็นสีขาว ที่สะท้อนความบริสุทธิ์ เป็นวิสุทธิคุณ บ่งบอกถึงความบริสุทธิ์ในทางพระพุทธศาสนา

ในส่วนสีชมพูเป็นสีของความรัก และเป็นสีของมหาวิทยาลัย อันเกี่ยวข้องกับผู้สถาปนามหาวิทยาลัย อันหมายถึงพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 (พ.ศ.2411-2453/) แห่งราชจักรีวงศ์ พระองค์เสด็จพระราชสมภพเมื่อวันอังคาร เดือน 10 แรม 3 ค่ำ ปีฉลู ตรงกับวันที่ 20 กันยายน พ.ศ. 2396 ผู้สถาปนามหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เมื่อ พ.ศ. 2432 มีชื่อเดิมว่า “มหาธาตุวิทยาลัย” และมีพระบรมราชโองการเปลี่ยนนามใหม่ว่า “มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” เมื่อ วันที่ 13 กันยายน พ.ศ. 2439 โดยมีพระราชประสงค์จะให้ป็นอนุสรณ์เฉลิมพระเกียรติยศของพระองค์สืบไป ดังนั้นวันเกิดวันอังคาร และสีประจำวันอังคารจึงถูกนำมาเป็นสีสัญลักษณ์ของมหาวิทยาลัย รวมทั้งเมื่อเทียบกับสากลสีชมพูเป็นสีแห่งความรัก มิตรภาพ และความปรารถนาดี เมื่อไปอยู่ในดอกบัว เครื่องหมายของสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ จึงเป็นเครื่องหมายว่าผู้เรียนในสาขานี้จะต้องเป็นผู้มีความรักอันหาประมาณมิได้ต่อประชาชนสีที่ปรากฏจึงเป็นสีแห่งความรัก อันหาประมาณมิได้ เป็นสีแห่งความรักมิตรภาพ ที่บริสุทธิ์อันผู้เรียนในมหาวิทยาลัยสงฆ์หรือสาขาการจัดการเชิงพุทธจะพึงตระหนัก (สมณสัญญา) ว่าเราพึงทำหน้าที่ด้วยความรัก ความใส่ใจ และเป็นมิตรภาพที่บริสุทธิ์ปราศจากประโยชน์แอบแฝงโดยประการทั้งปวง สีในความหมายของสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธต้องการสื่อสารในมิติของสีขาวตามสัญลักษณ์ที่ต้องการสื่อถึงความบริสุทธิ์ สะอาด และสงบในมิติของพระพุทธศาสนา รวมทั้งความรักที่ปรากฏในสีชมพู เพราะความรัก (เมตตา-ในพรหมวิหารธรรม) จะทำให้เกิดการส่งเสริมการบริหารจัดการตามกรอบเป้าหมายของสาขาวิชาเป็นลำดับต่อไป

5.สัญลักษณ์ กับเป้าหมายเพื่อการจัดการสู่การพัฒนาพระพุทธศาสนา

จากภาพรวมแนวคิดทางพระพุทธศาสนาในเรื่องการบริหาร หรือเน้นเฉพาะเรื่องการตีความดอกบัวที่เป็นเครื่องหมายของสาขาการจัดการเชิงพุทธ (Buddhist Management) ที่ยกมา หากสะท้อนคิดผ่านหลักธรรม การบริหารจัดการตนเอง (อตฺตบริหาระ) จึงเป็นเรื่องการบริหารเพื่อพัฒนาตนเองตามกรอบไตรสิกขาในพระพุทธศาสนา เป็นการพัฒนาเพื่อสร้างประโยชน์ให้กับตนเองและสร้างประโยชน์ให้กับสังคมส่วนรวม ดังนั้นการศึกษาของพระสงฆ์จึงว่าด้วยเรื่องการพัฒนาตนเอง (อตฺตประโยชน์) จากนั้นท่านมีความรู้สร้างประโยชน์ผ่านการสืบต่อรักษาพระพุทธศาสนา แล้วนำพระพุทธศาสนาในไปสู่นานาชาติในวงกว้างมากขึ้นด้วย ดังนั้นเจตนารมณ์ของการบริหารจัดการ จึงเป็นการจัดการภายใต้การพัฒนาตนเองตามกรอบพระพุทธศาสนา ก่อนการบริหารองค์กรคณะสงฆ์ตามภาระงานคณะสงฆ์หกด้านจึงเป็นงานต่อเนื่องที่จะพึงกระทำ ซึ่งก็จะครอบคลุมถึงการบริหารองค์กร (ปกครอง) การศึกษา และการสาธารณูปการ บริหารตนเองในฐานะเป็นศาสนทายาท การบริหารส่วนร่วมเพื่อประโยชน์ต่อการบริหารความสัมพันธ์เชิงสังคม การบริหารศาสนศึกษา การเผยแผ่ และการสังคมสงเคราะห์ จึงว่าด้วยการบริหารตนเองร่วมกับชุมชนสังคม เพื่อส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมและปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันกับสมาชิกในสังคม (1) การจัดการในการศึกษาพระพุทธศาสนาและการบริหาร จะต้องส่งเสริมให้เกิดการขับเคลื่อนไปสู่ความเป็นพระพุทธศาสนาในองค์กรวม (2) ศาสตร์ของการบริหารและศาสตร์ของการปฏิบัติการเพื่อบริหารงานและกลุ่มภาระงานตามที่กำหนด “สมณะ” หรือนักบวชในพระพุทธศาสนาที่จะต้องมึเจตนารมณ์เพื่อส่วนรวมและหมู่คณะ สอดคล้องกับพุทธพจน์ที่เป็นหัวใจของการทำงานเพื่อสังคมและส่วนรวมที่ว่า “ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงจาริกไป เพื่อประโยชน์สุขแก่ชนจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์” (วิ.ม. (ไทย) 4/32/40-เรื่องส่งพระอรหันต์ 60 รูป ไปประกาศศาสนา)

6.บทสรุป

ดอกบัวเป็นสัญลักษณ์ของพระพุทธศาสนา ที่เกิดจากการตีความและให้คำอธิบาย ดอกบัวอันเป็นสัญลักษณ์หรือ Logo ที่สื่อความเป็นสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ออกแบบและร่วมคิดโดย ดร.ประสิทธิ์ พุทธศาสนศรัทธา และพระมหาภคณี กิตติโสภโณที่ต้องการสื่อสารแนวคิดทางพระพุทธศาสนาภายใต้เลข 3 พระรัตนตรัย (พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์) และไตรสิกขา (วิถีพัฒนาคนตามแนวพุทธ) อันว่าด้วยศีลสมาธิปัญญา 6 อันหมายถึง คุณของพระธรรม (แนวปฏิบัติ/คุณสมบัติของหลักการ) ที่เที่ยงตรง ไม่เปลี่ยนแปลง และให้คุณสมบัติอันดีงามแก่ผู้ปฏิบัติตามและเผยแผ่ส่งต่อ งานคณะสงฆ์ 6 ด้าน ที่ทำหน้าที่เพื่อพัฒนาคน พัฒนาคน และพัฒนาชุมชน สังคมประเทศชาติผ่านงานคณะสงฆ์ 6 ด้าน และหน้าที่ของความนักรับบริหารตามหลักทศ 6 ที่เป็นผู้บริหารต้องให้ความสำคัญและบริหารอย่างรอบด้าน ภายใต้แนวคิดอยู่ใกล้ เห็นไกล อยู่สูง เห็นต่ำ รวมทั้งหมด 9 จากพุทธคุณอันเป็นองค์คุณสมบัติของพระพุทธเจ้า องค์คุณของพระสงฆ์ โดยผู้บริหารจะต้องปฏิบัติตนเผยแผ่องค์คุณเหล่านี้ เพื่อประกาศเกียรติคุณรวมทั้งปฏิบัติตนตามองค์คุณเหล่านั้นให้เป็นแบบอย่างและน่าจดจำ ทำให้เป็นบุคลิกของนักบริหารตามหลักพุทธคุณ และสังฆคุณ ดังนั้นหลักสูตรสาขาวิชาการ

จัดการเชิงพุทธจึงมุ่งผลิตพระสงฆ์ชาวพุทธ ที่จะบัณฑิตในสาขานี้ ให้มีระบบคิด วิสัยทัศน์ทางการบริหาร และมีบุคลิกภาพที่มีพุทธอุดมคติ (สมณสัญญา/อง.ทสก. (ไทย) 24/101/242-สมณสัญญาสูตร) มีคุณภาพที่จะบริหารจัดการอย่างมีเป้าหมายตามหลักพุทธธรรมและพระพุทธศาสนา เพื่อให้องค์กรมีความก้าวหน้า พัฒนา ปรับตัว และเรียนรู้ต่อการเปลี่ยนแปลงต่อสิ่งใหม่ ๆ เสมอ เท่าทันต่อภาวะการณ์ของการเปลี่ยนผ่านอย่างเข้าใจ รวมทั้งธำรงรักษาไว้ซึ่งจริยธรรมทางศาสนา จริยธรรมทางสังคม มีความกล้าหาญทางจริยธรรมในทุกมิติ ตระหนักถึงการบริหารจัดการในองค์กรสมัยใหม่ ที่มีธรรมาภิบาล โปร่งใส ตรวจสอบได้ และเป็นไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูลแก่ชาวพุทธ สังคม และประเทศชาติในองค์กรรวม และอย่างไม่จำกัด ตามกรอบพุทธพจน์ที่ว่า **“จงจาริกไปเพื่อประโยชน์ สุขแห่งมหาชนหมู่มาก”** ทำให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม ไม่จำกัดว่าใคร ที่ไหนอย่างไร ซึ่งคงจะเป็นเป้าหมาย และหมุดหมายของ Logo ที่เป็นรูปดอกบัว 9 กลีบ สีขาวผสมสีชมพู ที่เป็นสัญลักษณ์ของบัณฑิต ในสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

เอกสารอ้างอิง

- ก่องแก้ว วีระประจักษ์. (2005). วัชระกลางดอกบัวแปดกลีบ. *ศิลปากร*. 48 (5) : 103-105.
- เฉลิมชัย สุวรรณพัฒนา.(2553). *ลีในวัฒนธรรมคติความเชื่อของคนไทย* (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการออกแบบนิเทศศิลป์). กรุงเทพฯ ฯ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชาญคณิต อารมณ. (2009). เจดีย์วัดลำช้างร้างในวัดพระแก้วดอนเต้าฯ นครลำปาง : ข้อเสนอพื้นฐานรูปแบบเจดีย์ยอด ทรงดอกบัวตูม. *ศิลปากร*. 52 (5) : 48-57
- ชำนาญ เกิดช่อ.(2559). *บัว 4 เหล่า หรือ บัว 3 เหล่า*. วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ออนไลน์ สืบค้น 12 ธันวาคม 2563. จาก <http://pbs.mcu.ac.th/D-327-332.pdf>
- ศักดิ์ แสนบุญ. (2012). พระธาตุดอกบัวตูม รสนิยมแห่งศิลปะสายราชสำนักจำปาสัก. *ศิลปวัฒนธรรม*. 33 (8) : 32-35.
- ธนเดช ทิวไผ่งาม. (2015). การเปรียบเทียบภาพลักษณ์ของผู้หญิงในงานเขียนของชุลงและอันหนีเปาเป๋ย จากเรื่อง เมียหลวงเมียน้อย และดอกบัว. *วารสารการวิจัย กาสะลองคำ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย*. 9 (2): 81-93.
- ที.ทาทากะ. (2009). เจดีย์ยอดทรงดอกบัวตูม วัดโตนดหลาย อ.สรรคบุรี จ.ชัยนาท : การเกี่ยวข้องกับศิลปะสุโขทัย และศิลปะอยุธยา. *กระแสวิวัฒธรรม*. 10 (17) :13-23.
- นงนุช ภูมาลี. (2011). ฐานบัวลูกแก้วอกไก่ของปราสาทในศิลปะขอมสมัยเมืองพระนคร. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*. 3 (1) (มกราคม-มิถุนายน) : 114-140.
- ปวีณา บุหระ. (2018). เจดีย์ทรงยอดดอกบัวตูม วัดเจดีย์ยอดทอง จ.พิษณุโลก: หลักฐานทางศิลปกรรมในยุคสุโขทัย. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*.14 (1) : 141-162.
- ศักดิ์ชัย สายสิงห์. (2004). เจดีย์ยอดทรงดอกบัวตูมกับเจดีย์วัดพระคลัง : ความแตกต่างทางด้านรูปแบบและยุคสมัย. *วารสารดำรงวิชาการ*. 2 (4) : 112-119
- _____. (2004). เจดีย์ยอดทรงดอกบัวตูมกับเจดีย์ปวิวาร : แผนผังและวิวัฒนาการ. *วารสารเมือง*

โบราณ. 30 (4) : 88-99

- _____. (2005). “ฐาน "บัวลอย" ในวัฒนธรรมทวารวดี : ที่มา ความหมาย และความสัมพันธ์ทางด้านรูปแบบจากอินเดียสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้”.วารสารดำรงวิชาการ คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร. 4 (2) (กรกฎาคม-ธันวาคม 2005):28-44.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2012). สยามวิบัติเพราะเห็นอเมริกันเป็นดอกบัว. วารสารเมืองโบราณ. 38 (2) : 7-10. สมชาติ อนุกุล. วัฒนธรรมการใช้สีในสังคมไทย.
http://human.tru.ac.th/human_culture/download/c0010.pdf
- อ้อมใจ วงษ์มณฑา. (2009). ดอกบัว จากโคลนตมสู่ความนิยมบูชา. วารสารรัฐสมิแล. 30 (2) : 24-28.
- สรณีย์ สายศร ดอกบัวในเปลวเพลิง : แนวทางการสร้างสันติภาพท่ามกลางเปลวสงคราม ของ ดิชนันทันท์ ภิกษุเซนแห่งเวียดนาม. *วารสารมนุษยศาสตร์*. 24 (1) : 80-111.
- Anna Lundberg. (2019). *Color meanings and the art of using color symbolism*.
<https://99designs.com/blog/tips/color-meanings/>
- Deborah Ruscillo. (2007). Colour in the Ancient Mediterranean World by Liza Cleland; Karen Stears; Glenys Davies Review. *American Journal of Archaeology*. 111 (2) : 371-373.
<https://www.jstor.org/stable/40037278?origin=JSTOR-pdf&seq=1>
- Gregory Ciotti. (2018). *The Psychology of Color in Marketing and Branding*.
Retrieved 1 May 2020. From <https://www.helpscout.com/blog/psychology-of-color/Color-meanings-and-the-art-of-using-color-symbolism>
- Shutterstock. (2015). *Symbolism Of Colors And Color Meanings Around The World*. Retrieved 1 May 2020. From <https://www.shutterstock.com/blog/color-symbolism-and-meanings-around-the-world>
- Western Oregon University. (2015). *Color Symbolism in Hinduism*. Retrieved 1 April 2020.
From <https://wou.edu/wp/exhibits/files/2015/07/hinduism.pdf>
- Western Oregon University. (2015). *Color Symbolism in Christianity*. Retrieved 1 March 2020.
From <https://wou.edu/wp/exhibits/files/2015/07/christianity.pdf>